Opinie separată

la Decizia Curții Constituționale nr. 128 din 6 august 2026

În sesizările nr. 169g/2025 și nr. 143g/2026, faptele descrise au fost următoarele. Câteva persoane au fost trimise în judecată pentru comiterea unor infracțiuni. La cererea inculpaților, care se află peste hotarele țării, instanța de judecată a dispus examinarea cauzelor în lipsa lor. Apărătorii au formulat cereri de audiere a inculpaților prin videoconferință. Instanța de judecată a respins cererile, pentru că legea procesuală nu prevede posibilitatea audierii acestei categorii de inculpați prin videoconferință. Articolele 104 și 367 din Codul de procedură penală stabilesc că, la cererea inculpatului aflat în detenţie sau din oficiu, instanţa poate dispune, printr-o încheiere motivată, audierea acestuia prin intermediul videoconferinţei. Audierea inculpatului aflat în detenţie prin intermediul videoconferinţei are loc la sediul instituţiei penitenciare, care dispune de mijloace tehnice corespunzătoare şi care verifică identitatea inculpatului.

Autorii sesizărilor consideră că lipsa unei reglementări care să permită audierea prin videoconferință a inculpaților aflați peste hotare, pentru care instanța a emis autorizarea de a fi judecați în lipsă, îi împiedică să participe efectiv la examinarea cauzelor și creează un dezechilibru procesual în raport cu alte persoane participante la procesul penal.

Consider că colegii mei trebuiau să observe că aceste argumente ridică problema întinderii obligațiilor pozitive care îi revin statului în baza articolului 20 din Constituție și, în special, dacă dreptul la un proces echitabil îi impune Parlamentului obligația de a reglementa un asemenea mecanism procedural.

După o scurtă trecere în revistă a dreptului Uniunii Europene în materie, la paragraful 39 al Deciziei, Curtea Constituțională face trimitere la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului: „Curtea Europeană a Drepturilor Omului a examinat dacă utilizarea sau neutilizarea videoconferinței într-o cauză concretă a fost compatibilă cu garanțiile dreptului la un proces echitabil, în condițiile în care legislația națională prevedea deja posibilitatea recurgerii la acest mecanism […]. Hotărârile în discuție pornesc de la premisa existenței unei baze legale interne care permitea, în anumite condiții, audierea prin videoconferință. Curtea Europeană nu a statuat în jurisprudența sa că articolul 6 din Convenție impune statelor contractante obligația pozitivă de a crea, atunci când aceasta lipsește din legislația națională, o procedură de audiere a inculpatului prin videoconferință.”

Așadar, motivul de bază pentru soluția inadmisibilității Deciziei este că din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și din dreptul Uniunii Europene nu rezultă o obligație pozitivă a statului de a organiza participarea la proces prin videoconferință a inculpatului aflat pe teritoriul unui alt stat, în cadrul procedurii judecării în lipsă. Potrivit colegilor mei, articolul 6 din Convenție îi garantează inculpatului posibilitatea efectivă de a participa la proces și de a-și exercita drepturile de apărare, fără a-i recunoaște însă dreptul de a impune, prin propria opțiune, înlocuirea prezenței sale în fața instanței cu participarea la distanță

din străinătate. De asemenea, potrivit colegilor mei, reglementarea acestei chestiuni s-ar încadra în marja discreționară a Parlamentului (a se vedea paragrafele 40 și 41 din Decizie).

Autorii sesizărilor invocă dreptul la apărare și se compară cu părțile vătămate și cu inculpații aflați în detenție care pot fi audiați prin videoconferință, dacă instanțele care îi judecă dispun astfel. Pentru că nu identifică nicio cauză relevantă în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și nicio prevedere favorabilă în dreptul Uniunii Europene, Curtea declară inadmisibile sesizările. Nu pot fi de acord cu această abordare a colegilor mei. Curțile constituționale europene nu se pot prevala de lipsa jurisprudenței CEDO sau de lipsa reglementărilor în dreptul UE atunci când stabilesc standardul de control aplicabil la examinarea deciziilor parlamentelor naționale.[1]

Cercetarea în materia dreptului european al drepturilor omului reprezintă doar un pas din demersul intelectual pe care-l întreprinde o curte constituțională. Curtea Constituțională a Republicii Moldova este garantul Constituției. Ea interpretează și aplică Constituția Republicii Moldova. Ea trebuie să asigure o protecție efectivă a drepturilor fundamentale garantate de această Constituție.

Sesizările în discuție trebuiau analizate în fond. Pentru realizarea principiului adevărului, care poate fi dedus din articolul 20 din Constituție și care reprezintă scopul ideii de justiție de la articolul 115 alin. (1) din Constituție[2], judecătorii de drept comun din Republica Moldova ar trebui să aibă capacitatea de a opta, atunci când consideră necesar, pentru audierea prin videoconferință a inculpaților aflați peste hotarele țării, evident, cu respectarea principiilor dreptului internațional și cu sprijinul autorităților statelor în care aceştia se află.

Din analiza prevederilor Codului de procedură penală constat că Parlamentul a reglementat audierea prin videoconferință în cazul: *i*) victimelor aflate peste hotarele țării, *ii*) inculpaților care se află în locurile de detenție din Republica Moldova și *iii*) inculpaților aflați pe teritoriul Republicii Moldova, pe baza unor cereri de asistență juridică internațională în materie penală venite din partea unui stat solicitant, cu respectarea condițiilor stabilite de lege, în cazul în care persoana în cauză consimte și există un acord în acest sens între Republica Moldova și statul respectiv (a se vedea articolul 28 alin. (7) din Legea nr. 371 din 1 decembrie 2006 cu privire la asistenţa juridică internaţională în materie penală).

În acest context, Curtea trebuia să examineze dacă, odată ce Parlamentul a reglementat utilizarea acestui mecanism pentru victime și a admis desfășurarea, cu titlu excepțional, a judecării în lipsa inculpatului prin autorizarea instanței ( a se vedea articolul 321 alin.(2) pct.3 din Cod), excluderea inculpatului de la beneficiul oferit de acest mecanism este compatibilă cu exigențele procesului echitabil și ale egalității armelor.

Garanțiile stabilite de articolul 26 din Constituție reprezintă aspecte precise ale dreptului la un proces echitabil, prevăzute de articolul 20 din Constituție.

[1] Faptul că Parlamentul nu a reglementat posibilitatea audierii prin videoconferință a inculpaților aflați peste hotarele țării reprezintă o decizie de politică publică.

[2] Justiția se înfăptuiește prin Curtea Supremă de Justiție, prin curţile de apel şi prin judecătorii.

Dreptul de acces liber la justiție trebuie să fie unul practic şi efectiv, nu teoretic şi iluzoriu. Având în vedere că oricărui cetățean al Republicii Moldova îi este asigurat dreptul de a ieși, de a emigra și de a reveni în țară, reținând și principiul prezumției nevinovăției, observând dezvoltarea cadrului juridic privind digitalizarea cooperării judiciare și facilitatea accesului la justiție în cadrul procedurilor transforontaliere, inclusiv în materie penală, cred că mecanismul de audiere prin videoconferință a inculpaților aflați peste hotare devine o omisiune legislativă care aduce atingere drepturilor de mai sus. Dreptul la apărare îi garantează inculpatului dreptul de a fi audiat de către instanța de judecată, iar statul are obligația pozitivă de a institui toate mecanismele, inclusiv de audiere prin videoconferință a inculpatului aflat peste hotare și cu autorizarea instanței să fie judecat în lipsă.

În contradicție cu opinia colegilor mei, consider că în situația inculpaților aflați peste hotarele țării, care nu se eschivează de la participarea la proces și demonstrează existența unor impedimente obiective care îi împiedică să se prezinte în ședința de judecată pentru o eventuală audiere, iar instanța a autorizat judecarea cauzei în lipsa acestora, pentru a asigura echitatea în ansamblu a procesului penal și compatibilitatea acestuia cu exigențele articolelor 20 și 26 din Constituție, trebuie să se asigure competența instanței de judecată de a aprecia în fiecare caz particular dacă: (*i*) imposibilitatea prezenței fizice a inculpatului în ședința de judecată este justificată de circumstanțe obiective; (*ii*) mijloacele tehnice disponibile asigură calitatea adecvată a transmisiunii video și desfășurarea în condiții corespunzătoare a actului de justiție și (iii) participarea inculpatului prin intermediul videoconferinței permite exercitarea efectivă a dreptului la apărare. Prin urmare, de vreme ce Codul de procedură penală nu reglementează o procedură distinctă de examinare a unor astfel de cereri, în anumite situații, drepturile acuzatului de acces liber la justiție și la apărare devin inefective și iluzorii.

6 august 2026

Judecătorul Viorica Puica